

Брюксел, 26.6.2024 г.
COM(2024) 270 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

ДОКЛАД ЗА КОНВЕРГЕНЦИЯТА ЗА 2024 Г.

(изготвен в съответствие с член 140, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз)

{SWD(2024) 270 final}

1. ЦЕЛ НА ДОКЛАДА

Еврот е замислено като единна валута на Европейския съюз в неговата цялост. Сега тази валута се използва ежедневно от около 350 милиона души в 20 държави членки в еврозоната. Практическите ползи са по-стабилните цени, по-ниските трансакционни разходи за хората и предприятията, по-прозрачните и конкурентни пазари и увеличената вътрешносъюзна и международна търговия. Еврот също така е втората най-често използвана валута в световен мащаб.

С член 140, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) се изисква Комисията и Европейската централна банка (ЕЦБ) да докладват на Съвета най-малко веднъж на всеки две години или по искане на държава членка с дерогация¹ за напредъка на държавите членки при изпълнението на техните задължения във връзка с постигането на икономически и паричен съюз. Последните доклади на Комисията и на ЕЦБ за конвергенцията бяха приети през юни 2022 г.

Докладът за конвергенцията от 2024 г. обхваща следните шест държави членки с дерогация: България, Чехия, Унгария, Полша, Румъния и Швеция². По-подробна оценка за степента на конвергенция в тези държави членки³ е представена в работния документ на службите на Комисията, придружаващ настоящия доклад.

В член 140, параграф 1 от ДФЕС се изисква докладите да включват преглед на съвместимостта на националното законодателство, включително устройствения закон на националните централни банки, с членове 130 и 131 от ДФЕС и устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка („устава на ЕСЦБ/ЕЦБ“). В тези доклади трябва да се разгледа също така дали в съответната държава членка е постигната висока степен на устойчива конвергенция, като се гледа изпълнението на четирите критерия за конвергенция (ценова стабилност, публични финанси, стабилност на обменния курс и дългосрочни лихвени проценти) и като се отчитат други фактори, свързани с икономическата интеграция и конвергенцията, посочени в член 140, параграф 1, последна алинея от ДФЕС. Четирите критерия за конвергенция са доразвити в протокол, приложен към Договорите (Протокол № 13 относно критериите за конвергенция).

Оценката на конвергенцията, представена в настоящия доклад, е повлияна от няколко големи икономически шока и промени на политиката през последните две години. Пълномощното нахлуване на Русия в Украйна на 24 февруари 2022 г. и последвалото използване на енергията като политическо оръжие нарушиха световния енергиен пазар и веригите за доставки. През август 2022 г. цените на енергията достигнаха рекордно високи равнища. Икономиката на ЕС показва забележителна устойчивост в тази предизвикателна среда. Тя успешно намали зависимостта си от руските изкопаеми горива и ограничи неблагоприятното въздействие върху икономическата активност. Въпреки това, под натиска на цените на енергията, на храните и на другите стоки, общата инфлация в ЕС достигна своята най-висока стойност от 11,5 % на годишна база през октомври 2022 г., а различията в равнищата на инфлацията между държавите — членки на ЕС, също достигнаха исторически връх. Икономиката на ЕС загуби инерция през 2023 г., отслабена от намаляването на покупателната способност на домакинствата, слабата външна среда и по-строгите условия на финансиране. След като цените на енергията спаднаха от най-високите си равнища и затагането на паричната политика се отрази на икономиката, годишната инфлация по ХИПЦ спадна рязко и достигна 2,7 % през май 2024 г. Рязкото покачване на цените на енергията през 2022 г. накара много държави членки да предприемат извънредни мерки за енергийна подкрепа, за да смекчат икономическите и социалните последици. През 2023 г. разходите за дефицита на сектор „Държавно управление“, свързани с тези извънредни мерки, се оценяват на почти 1 % от БВП за ЕС като цяло, но през 2024 г. се предвижда значително намаляване на свързаните с енергията мерки (с 0,8 процентни пункта до 0,2 % от БВП).

¹ По отношение на държавите членки, които все още не са изпълнили необходимите условия за приемане на еврото, се използва формулировката „държави членки с дерогация“. Преди приемането на Договора от Маастрихт Дания договори възможност за неучастие и не участва в третия етап на икономическия и паричен съюз.

² Дания не е обявила намерение да приеме еврото и поради това не е включена в оценката.

³ За доклада са използвани данни, получени до 18 юни 2024 г. Оценката на конвергенцията се основава на набор от месечни показатели за конвергенция, изчислени до май 2024 г.

Същевременно стабилното изпълнение на Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) и на програмите по политиката на сближаване продължава да подпомага важни реформи и инвестиции в широк кръг области на политиката в ЕС и фискалната устойчивост.

Замислен като отговор на икономическите и социалните последици от пандемията от COVID-19 и създаден през февруари 2021 г., МВУ е основният елемент на NextGenerationEU (NGEU) — инструмента на ЕС за възстановяване. Той се оказва и гъвкав инструмент, който помага на държавите членки да се справят с гореспоменатите предизвикателства и обстоятелства. В контекста на плана REPowerEU държавите членки получиха допълнителни ресурси чрез включването на глави REPowerEU в своите планове за възстановяване и устойчивост (ПВУ), включително реформи и инвестиции за диверсифициране на енергийните доставки в ЕС, ускоряване на екологичния преход и подкрепяне на уязвимите домакинства. До началото на юни 2024 г. бяха изплатени 240,3 млрд. евро срещу изпълнението на ключови етапи и цели за амбициозни реформи и инвестиции. Моделирането на Комисията показва, че NGEU има потенциал да увеличи реалния БВП на ЕС с до 1,4 % през 2026 г. в сравнение със сценария без NGEU⁴.

За периода 2021—2027 г. чрез фондовете на ЕС по политиката на сближаване на държавите членки се предоставят 378 млрд. евро. Политиката на сближаване се концентрира в области, които са от решаващо значение за насърчаване на сближаването и конкурентоспособността чрез дългосрочни инвестиции в съответствие с приоритетите на ЕС. Нейните интервенции са насочени по-специално към подобряване на производителността, насърчаване на устойчивия растеж, стимулиране на иновациите и развиване на уменията на работната сила, както и към предоставяне на по-добър достъп до обществените услуги и насърчаване на интеграцията в единния пазар чрез по-добра инфраструктура.

Политиката на сближаване оказва силно положително въздействие върху структурата на икономиките на ЕС. Неотдавнашни симулации на модели показват, че програмите за периодите 2014—2020 г. и 2021—2027 г., взети заедно, биха могли да увеличат БВП на ЕС с близо 1 % в края на тяхното изпълнение. Въздействието на политиката е особено силно сред основните бенефициери на политиката, с което се подпомага сближаването на тези държави.

Общата клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж беше дезактивирана в края на 2023 г. През април 2024 г. Европейският парламент и Съветът приеха законодателството за реформиране на фискалните правила на ЕС⁵. През следващите месеци държавите членки ще подготвят първите си средносрочни фискално-структурни планове, в които ще очертаят фискалните, структурните и инвестиционните политики за следващите 4—5 години. Реформираната рамка насърчава устойчивостта на дълга и икономическия растеж. На 19 юни 2024 г., като част от пролетния пакет на европейския семестър за 2024 г., Комисията публикува доклад съгласно член 126, параграф 3 от ДФЕС, в който се оценява спазването на критерия за дефицита от Пакта за стабилност и растеж в дванадесет държави — членки на ЕС, включително Чехия, Унгария и Полша⁶. Въз основа на заключенията в доклада си Комисията потвърди, че през юли, след като разгледа становището на Икономическия и финансов комитет, ще предложи на Съвета да приеме решения, с които да установи наличието на прекомерен дефицит в държавите членки, за които това е оправдано. Следователно оценката на критерия за конвергенция, отнасящ се до държавната бюджетна позиция, представена в настоящия доклад, е съобразена със заключенията на доклада съгласно член 126, параграф 3 от ДФЕС.

Критерии за конвергенция

Прегледът на **съвместимостта на националното законодателство**, включително устройствените закони на националните централни банки на държавите членки с дерогация, заедно с член 130 от ДФЕС, както и със задължението за гарантиране на съответствие по член 131 от ДФЕС, съдържа оценка на спазването на забраната за парично финансиране

⁴ QUEST е глобалният макроикономически модел, който генерална дирекция „Икономически и финансови въпроси“ (DG ECFIN) използва за анализ и изследвания на макроикономическата политика. Вж. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-research/macroeconomic-models/quest-macroeconomic-model_en и вж. Работния документ на службите на Комисията относно средносрочната оценка на МВУ за допълнителна информация относно резултатите от QUEST по отношение на макроикономическото въздействие на МВУ.

⁵ ОВ L, 2024/1264, 30.4.2024 г.; ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г.; и ОВ L, 2024/1265, 30.4.2024 г.

⁶ Румъния е обект на процедура при прекомерен дефицит от пролетта на 2020 г. насам.

(член 123 от ДФЕС) и на забраната за привилегирован достъп до финансови институции (член 124 от ДФЕС); съгласуваността с целите (член 127, параграф 1 от ДФЕС) и задачите (член 127, параграф 2 от ДФЕС) на ЕСЦБ и с други аспекти, свързани с интеграцията на националните централни банки към ЕСЦБ.

В член 140, параграф 1, първо тире от ДФЕС критерият за ценова стабилност се определя като „постигане на висока степен на ценова стабилност; това става ясно, когато размерът на инфлацията се приближава в най-голяма степен до онзи в трите държави членки с най-добри показатели по отношение на ценовата стабилност“.

В член 1 от Протокола относно критериите за конвергенция допълнително се предвижда, че „критерият за ценова стабилност [...] означава, че в съответната държава членка е налице ценова стабилност и средният темп на инфлацията за период от една година преди осъществяването на прегледа на резултатите не превишава с повече от 1,5 процентни пункта този, който съществува най-много в три държави членки, имащи най-добри резултати в областта на ценовата стабилност. Инфлацията се измерва посредством индекс на потребителските цени на съпоставима база, като се отчитат различията в националните дефиниции“⁷.

Изискването за устойчивост предполага, че задоволителното равнище на инфлацията трябва да се дължи в основна степен на поведението на разходите за материали за влягане и на други фактори, които оказват влияние върху ценовото развитие в структурно отношение, а не на влиянието на временни фактори. Затова прегледът на конвергенцията включва оценка на факторите, които оказват влияние върху прогнозата за инфлацията, и се допълва с данни от последната прогноза на Комисията за инфлацията⁸. В доклада се оценява и дали има вероятност държавата да достигне референтната стойност през следващите месеци.

Референтната стойност на инфлацията беше изчислена като 4,1 % през май 2024 г., като Нидерландия, Италия и Латвия бяха трите „държави членки с най-добри резултати“⁹.

Дания, Финландия и Белгия се определят като държави със стойности, силно различаващи се от нормалните, тъй като темповете на инфлация в тях се отклоняват значително от средните за еврозоната и са обусловени от специфични за държавата фактори, които ограничават възможността им да служат като значими референтни показатели за други държави членки¹⁰. Това е в съответствие с досегашната практика, тъй като в докладите за конвергенцията за 2004 г., 2010 г., 2013 г., 2014 г., 2016 г. и 2022 г. бяха установени стойности, силно различаващи се от нормалните. Стойностите, силно различаващи се от нормалните, са установени въз основа на два критерия, взети заедно: i) темп на инфлация, който е значително по-нисък от средния за еврозоната, и ii) темп на инфлация, обусловен от специфични за държавата фактори, които не може да се разглеждат като представителни за процеса, определящ инфлацията в еврозоната. В предишни доклади за конвергенцията държавите членки, в които инфлацията е била с 1,5 или повече процентни пункта под тази в еврозоната, обикновено са били разглеждани като държави със стойности, силно различаващи се от нормалните. През май 2024 г. 12-месечните средни темпове на инфлация в Дания, Финландия и Белгия бяха съответно с 2,3, 1,6, 1,5 процентни пункта под средния за еврозоната темп на инфлация от 3,4 %.

Освен това инфлационните показатели на Дания, Финландия и Белгия бяха обусловени от специфични за държавата фактори. В случая с Дания специфичните за държавата фактори, които обусловиха относително много ниския среден темп на инфлация, включваха по-бързото отшумяване на извънредния енергиен инфлационен шок, отколкото в еврозоната, което се дължеше главно на факта, че повечето договори за електроенергия в Дания са с променливи цени, които се коригират месечно или на тримесечие. Това доведе до много по-бързо прехвърляне на спада на цените на едро на енергията към цените на дребно в Дания, отколкото

⁷ За целите на критерия за ценова стабилност инфлацията се измерва с хармонизиран индекс на потребителските цени (ХИПЦ), който е определен в Регламент (ЕС) 2016/792 на Европейския парламент и на Съвета.

⁸ Всички прогнози за инфлацията и за други променливи в настоящия доклад са от икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. Прогнозите се основават на набор от общи допускания за външните променливи и на допускането, че няма да има промяна в провежданата политика, като се отчитат и мерките, за които има достатъчно подробна информация.

⁹ Съответните 12-месечни средни темпове на инфлация бяха 2,5 %, 2,6 % и 2,6 %.

¹⁰ През май 2024 г. 12-месечните средни темпове на инфлация в Дания, Финландия и Белгия бяха съответно 1,1 %, 1,9 % и 1,9 %, а този в еврозоната — 3,4 %.

средно за еврозоната. Много niskият темп на инфлация при храните и неенергийните промишлени стоки в сравнение с еврозоната също допринесе за niskия темп на инфлация в Дания.

В случая с Финландия сравнително много niskият среден темп на инфлация в сравнение със средния темп на инфлация в еврозоната като цяло отразява по-nиската инфлация на енергийните цени и извършената от Статистическия институт на Финландия корекция на индекса на цените на електроенергията, тъй като повишението на цените е било погрешно отчетено два пъти в индекса¹¹. Корекцията, направена през август 2023 г., намали годишния темп на инфлацията по ХИПЦ с 0,7 процентни пункта през този месец. Тя ще продължи да допринася за изкуственото намаляване на инфлацията по ХИПЦ във Финландия до юли 2024 г. Освен това 12-месечната средна инфлация по ХИПЦ без енергията и храните във Финландия бе значително по-nиска от съответния темп на инфлация за еврозоната като цяло, което отразява много по-слабата циклична позиция и по-слабото нарастване на заплатите в сравнение с еврозоната като цяло.

В случая с Белгия специфичните за държавата фактори, които обусловиха сравнително много niskия среден темп на инфлация, включват сравнително niskите цени на дребно на енергията през 2023 г. След бързото прехвърляне на изключително високите цени на едро на природния газ и електроенергията към цените на дребно през 2022 г., инфлацията на енергийните цени спадна рязко през цялата 2023 г. Комбинация от фактори натежа върху инфлацията на енергийните цени. Договорните цени на газа и електроенергията обикновено се основават на формули, в които се използват бъдещите цени на газа и електроенергията. Това доведе до много по-бързо прехвърляне на спада на цените на едро на енергията към цените на дребно в Белгия, отколкото средно за еврозоната. Този ефект се подсили от това, че i) инфлацията по ХИПЦ се изчислява въз основа на цените на новите договори; и ii) новите тегла на ХИПЦ за 2023 г. отразяват силно нарастване на размера на енергийния компонент, което засилва ефекта от много значителния спад на цените на енергията върху инфлацията по ХИПЦ през 2023 г.

Критерият за конвергенция, който се отнася до състоянието на публичните финанси, е определен в член 140, параграф 1, второ тире от ДФЕС като *„устойчивост на държавната финансова позиция; това е видно от постигането на държавна бюджетна позиция без прекомерен дефицит, по смисъла на член 126, параграф 6“*.

Освен това по силата на член 2 от Протокола относно критериите за конвергенция изпълнението на този критерий означава, че *„по време на прегледа на резултатите Съветът не е приел решение по отношение на засегнатата държава членка в съответствие с член 126, параграф 6 от посочения договор, че е налице прекомерен бюджетен дефицит“*.

В член 140, параграф 1, трето тире от ДФЕС изпълнението на **критерия за обменния курс** се определя като *„спазване в нормалните граници на отклонение, в съответствие с предвиденото от валутния механизъм на Европейската парична система, в продължение на най-малко две години, без да е осъществено девалвиране спрямо еврото“*.

В член 3 от Протокола относно критериите за конвергенция се предвижда, че: *„критерият за участие във валутния механизъм на Европейската парична система [...] означава, че държавата членка е спазвала нормалните граници на отклонение, предвидени във валутния механизъм на Европейската парична система, без да са били налице значителни отклонения най-малко през последните две години преди прегледа на резултатите. В частност държавата членка не трябва да е осъществявала през същия период девалвация на централния курс на своята валута спрямо еврото, по своя собствена инициатива“¹²*.

Съответният двегодишен период за оценка на стабилността на обменния курс в настоящия доклад е от 19 юни 2022 г. до 18 юни 2024 г. В своята оценка на критерия за стабилност на обменния курс Комисията отчита изменението на допълнителни показатели, например на

¹¹ Статистически данни на Финландия, Корекция на ценовия индекс на електроенергията в изданията за индекса на потребителските цени и хармонизирания индекс на потребителските цени за август 2023 г., август 2023 г. Вж. <https://stat.fi/en/revisionrelease/clm92f0dg5s810avvk7mlerjj>.

¹² При оценяване на съответствието с критерия за обменния курс Комисията проверява дали той е останал близък до централния курс на ERM II. Може да се вземат предвид причините за дадено повишаване на курса в съответствие с Общата декларация относно присъединяващите се държави и ERM 2, приета на неофициалното заседание на Съвета по икономически и финансови въпроси в Атина на 5 април 2003 г.

валутните резерви и краткосрочните лихвени проценти. Тя също така отчита ролята на мерките на политиката (включително интервенциите на валутния пазар) и международната финансова помощ (когато е уместно) за поддържане стабилността на обменния курс. Една от държавите членки с дерогация, оценени в настоящия доклад, понастоящем участва в европейския Механизъм на обменните курсове (ERM II) — България. Решението за присъединяване към ERM II се взема по искане на дадена държава членка по взаимно съгласие на всички участващи в ERM II държави членки¹³. Настоящият доклад не е свързан с процедурата за присъединяване към ERM II и в него не се прави оценка на способността на съответната държава членка да се присъедини към ERM II.

В член 140, параграф 1, четвърто тире от ДФЕС се изисква „*трайност на конвергенцията, постигната от държавата членка с дерогация, и [на] нейното участие във валутния механизъм*“, да „*намира отражение в **размера на дългосрочните лихвени проценти***“.

В член 4 от Протокола относно критериите за конвергенция се посочва също, че „*критерият за конвергенция на лихвените проценти [...] означава, че за период от една година преди осъществяването на прегледа на резултатите държавата членка е имала среден размер на номиналния лихвен процент по дългосрочните кредити, който не превишава с повече от 2 процентни пункта тези на най-много три държави членки, имащи най-добри резултати в областта на ценовата стабилност. Лихвените проценти се определят въз основа на дългосрочните държавни облигации или други съпоставими ценни книжа, като се отчитат различията в националните дефиниции*“.

Референтната стойност на лихвения процент бе изчислена на 5,5 % през май 2024 г.¹⁴

С член 140, параграф 1 от ДФЕС се изисква в докладите да бъдат взети предвид и **други фактори**, свързани с икономическата интеграция и конвергенцията. Тези допълнителни фактори включват интеграцията на пазарите, развитието на салдата по текущите плащания и развитието на разходите за труд за единица продукция и други ценови индекси. Последните се разглеждат в рамките на оценката на ценовата стабилност. Допълнителните фактори, които трябва да бъдат взети предвид, са важни показатели за това дали интеграцията на дадена държава членка към еврозоната би се извършила без затруднения. Те осигуряват също така по-широк поглед върху устойчивостта на конвергенцията.

Оценката на степента на устойчивост на конвергенцията за държавите членки с дерогация, представена в настоящия доклад, се основава на икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. и на насоките относно политиката, предоставени в рамките на европейския семестър. Тя се основава по-специално на фискалния надзор, осъществяван в рамките на Пакта за стабилност и растеж и на процедурата при макроикономически дисбаланси. Тя отразява също така оценките на Комисията за рисковете за фискалната устойчивост и за националните фискални рамки, както и изпълнението на плановете за възстановяване и устойчивост.

2. БЪЛГАРИЯ

С оглед на оценката си относно правната съвместимост и изпълнението на критериите за конвергенция и като отчита допълнителните съответни фактори, Комисията счита, че България не изпълнява условията за приемане на еврото.

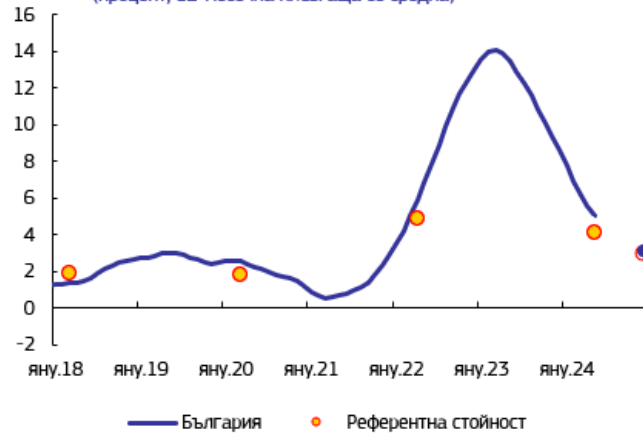
Законодателството в България. При спазване на условията и тълкуванията, изложени в точка 2.1 от Техническото приложение, Законът за Българската народна банка (БНБ) може **да бъде** счетен за **съвместим** със съответните разпоредби на правото на ЕС относно независимостта на централната банка, забраната за парично финансиране и привилегирован достъп и интеграцията на централната банка в ЕСЦБ към момента на приемане на еврото по отношение на целите на БНБ и задачите на ЕСЦБ, определени в член 127, параграф 2 от ДФЕС и член 3 от устава на ЕСЦБ/ЕЦБ.

¹³ Участници в ERM II са министерствата на финансите на държавите членки от еврозоната, ЕЦБ, министерствата на финансите и централните банки на държавите членки извън еврозоната.

¹⁴ Референтната стойност за май 2024 г. бе изчислена като средноаритметичната величина на средните 12-месечни дългосрочни лихвени проценти в Нидерландия (2,8 %), Италия (4,1 %) и Латвия (3,7 %), увеличена с два процентни пункта.

България не изпълнява критерия за ценова стабилност. Средният темп на инфлацията в България през 12-месечния период до май 2024 г. бе 5,1 %, което е над референтната стойност от 4,1 %. Комисията прогнозира, че той ще остане малко над референтната стойност през следващите месеци, но се очаква разликата да изчезне до края на 2024 г. или началото на 2025 г.

Графика 2а: България — Критерий за инфлация
(процент, 12-месечна плъзгаща се средна)

Бележка: Пунктирът в десния край на графиката показва прогнозната референтна стойност и 12-месечния среден темп на инфлация в България през декември 2024 г. Референтните стойности за 2018 г., 2020 г. и 2022 г. се отнасят до референтните стойности, изчислени в предишните доклади за конвергенцията.
Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Годишният темп на инфлацията по ХИПЦ в България бе средно 13,0 % през 2022 г., а през 2023 г. спадна до 8,6 %. Равнището на годишната инфлация по ХИПЦ се повиши от 12,1 % през април 2022 г. до 15,6 % през септември 2022 г. След това общата инфлация се стабилизира на ниво от 14,3 % между ноември 2022 г. и януари 2023 г., преди да се забави до 2,7 % през май 2024 г. Прекият принос на цените на енергията към общата инфлация първоначално нарасна рязко през 2022 г., но след средата на годината постепенно намаляваше и от април 2023 г. стана отрицателен. Приносът към инфлацията на останалите компоненти на ХИПЦ продължи да нараства през цялата 2022 г. През 2023 г. забавянето на инфлацията стана широкообхватно, като значителен принос имаха цените на храните. Инфлацията на цените на услугите беше по-устойчива, въпреки по-ниската инфлация при транспорта, храните и услугите за настаняване. Посилният от обичайното туристически сезон през лятото на 2023 г. също временно задържа дезинфлацията при туристическите услуги. Годишните темпове на инфлацията по ХИПЦ в България през 2022 г. и 2023 г. бяха средно по-високи от тези в еврозоната като цяло.

В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда средногодишната инфлация да намалее значително от 8,6 % през 2023 г. до 3,1 % през 2024 г. и постепенно да продължи да спада до 2,6 % през 2025 г. Очаква се общата инфлация да се понижи, тъй като цените на вноса ще оказват натиск за намаляване на компонентите на енергийните, хранителните и неенергийните промишлени стоки. Предвижда се инфлацията на цените на услугите също да се забави поради вторичните ефекти от по-ниските цени на влаганите материали и прогнозираното забавяне на ръста на заплатите. Относително ниското равнище на цените в България (около 55 % от средното равнище за еврозоната през 2022 г.) показва наличието на потенциал за сближаване на ценовите равнища в дългосрочен план.

България изпълнява критерия за публичните финанси. По отношение на България няма решение на Съвета за наличието на прекомерен дефицит. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ намалѐа с 1,1 процентни пункта до 2,9 % от БВП през 2022 г. и се сви още повече до 1,9 % от БВП през 2023 г. През 2022 г. правителството въведе набор от мерки за намаляване на дефицита, включително постепенно увеличаване на акциза върху тютюневите изделия и на пътните такси. То също така прие мерки за увеличаване на разходите, чийто ефект ще се усети през следващата финансова година, включително увеличаване на минималната работна заплата и промени в параметрите на пенсионната политика. Освен това някои ключови мерки за подкрепа във връзка с COVID-19, подкрепата, предоставяна на украинските бежанци, и мерките за

смекчаване на въздействието на високите цени на енергията натежаха на бюджетното салдо през 2022 г. През 2023 г. увеличенията на заплатите и пенсиите, които бяха приети през 2022 г., започнаха да оказват въздействие върху бюджета, което беше смекчено от мерките за повишаване на събираемостта на приходите и постепенното прекратяване на предишните мерки за енергийно подпомагане. В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се очаква салдото на сектор „Държавно управление“ да се влоши до -2,8 % от БВП през 2024 г. и да достигне -2,9 % от БВП през 2025 г. при допускане, че няма да има промяна на политиката. Съотношението „държавен дълг/БВП“ се увеличи от 22,6 % през 2022 г. до 23,1 % през 2023 г. и се очаква да нарасне още до 24,8 % през 2024 г., преди да намалее леко до 24,6 % през 2025 г. Въпреки прогнозираното ниско равнище на дълга до 2034 г. (41 % от БВП), рисковете за устойчивостта на обслужването на дълга на България изглеждат средни в средносрочен план. Прогнозата обаче се характеризира със значителна несигурност. България разполага с основните елементи на стабилна фискална рамка, но продължават да съществуват някои трудности в областта на нейното прилагане. България разполага със сложна система от национални фискални правила и съществува възможност за подобряване на основни аспекти, включително ограничения мандат на Фискалния съвет.

(*) Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

България изпълнява критерия за обменния курс. България се включи в ERM II на 10 юни 2020 г. и участва в този механизъм почти четири години към момента на приемането на настоящия доклад. Българският лев поддържа централен курс от 1,95583 лева за 1 евро със стандартен диапазон на колебание $\pm 15\%$. Българската народна банка преследва основната си цел за ценова стабилност чрез фиксиране на обменния курс като част от режима на валутен борд. България въведе своя валутен борд през 1997 г., като фиксира обменния курс на българския лев първо спрямо германската марка, а по-късно — спрямо еврото. България се присъедини към ERM II с действащия в страната валутен борд като едностранен ангажимент, което не налага допълнителни задължения за ЕЦБ. Обменният курс на лева остана на равнището на централния курс на ERM II през двете години, обхванати от оценката, без признаци на напрежение или обезценяване спрямо еврото. Допълнителни показатели, като например изменението на валутните резерви и краткосрочните лихвени проценти, показват, че очакванията на инвеститорите по отношение на риска, свързан с България, остават благоприятни. (Отрицателният) спред на българския референтен краткосрочен лихвен процент (т.е. 3-месечният основен лихвен процент (ОЛП) спрямо Euribor) се увеличаваше през цялата 2022 г. След това той се сви от -30 базисни пункта през декември 2022 г. до 1 базисен пункт през април 2024 г. Значителният буфер от официални резерви продължава да поддържа устойчивостта на валутния борд. При влизането си в ERM II България се ангажира да приложи набор от мерки на политиката (известни като ангажименти след влизането), за да гарантира, че участието ѝ в механизма е устойчиво и че ще постигне висока степен на икономическа конвергенция преди приемането на еврото. Мерките обхващат четири области на политиката: i) небанковия финансов сектор; ii) рамката за несъстоятелността; iii) рамката за борбата с изпирането на пари; и iv) управлението на държавните предприятия.

България изпълнява критерия за конвергенцията на дългосрочните лихвени проценти.

Средният дългосрочен лихвен процент през 12-те месеца до май 2024 г. бе 4,0 %, което е под референтната стойност от 5,5 %. От нисък в началото на 2022 г. дългосрочният лихвен процент в България след това се повишава постепенно. През първите месеци на 2022 г. той се повиши, след което от април 2022 г. до януари 2023 г. остана в тесния диапазон от 1,6—1,9 %. След това той отново се увеличи значително през следващите два месеца. Между март 2023 г. и декември 2023 г. обаче лихвеният процент остана в много тесен диапазон от 4,0—4,2 %. Спредът на доходността спрямо германските референтни облигации остана в диапазона 0,4—0,9 % от началото на 2022 г. до февруари 2023 г., след което се увеличи до диапазон от 1,2—1,9 % между март 2023 г. и май 2024 г.

Комисията разгледа също така **допълнителни фактори**, включващи промените в платежния баланс, интеграцията на пазарите и институционалната среда. Външното салдо на България (комбинираната текуща и капиталова сметка) се подобри до -0,5 % от БВП през 2022 г. и след това до 1,3 % през 2023 г. Българската икономика е добре интегрирана с еврозоната в резултат на създадените връзки в областта на търговията и инвестициите. Подбрани показатели, свързани с институционалната среда, показват, че България се представя по-зле в сравнение с много държави членки от еврозоната. По-специално предизвикателствата са свързани с върховенството на закона, корупцията и ефективността на правителството. В контекста на участието ѝ в ERM II и в съответствие с плана ѝ за възстановяване и устойчивост (ПВУ) България обаче предприема мерки за подобряване на институционалната си рамка и стопанската среда, включително в четирите области, обхванати от ангажиментите след влизането в ERM II. Финансовият сектор в България е по-малък и по-слабо развит, отколкото в еврозоната. Той е доминиран от банковия сектор, който е добре интегриран във финансовия сектор на еврозоната (най-вече чрез високия дял на чуждестранната собственост). Пазарното финансиране е по-слабо развито, което се изразява в много малките пазари на акции и дългове на частния сектор. Продължаващите мерки на политиката и благоприятната макроикономическа среда са намалили рисковете и уязвимостта на финансовия сектор. В контекста на процедурата при макроикономически дисбаланси Комисията заключи в своя Доклад за механизма за предупреждение за 2024 г., че не е необходимо да бъде извършен задълбочен анализ за България.

Планът за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на България включва мерки за справяне с редица структурни предизвикателства в синхрон с други фондове на ЕС, включително фондовете на политиката на сближаване, с цел повишаване на конкурентоспособността на страната и стимулиране на устойчивия растеж, както и намаляване на териториалните и социалните различия в страната. Финансирането от МВУ предоставя на България безвъзмездни средства в размер на 5,7 млрд. евро за периода 2021—2026 г. България е подала две искания за плащане, в резултат на което е извършено плащане на обща стойност 1,37 млрд. евро на 16 декември 2022 г. Изпълнението на българския ПВУ се забавя значително. България все още не е осъществила основни реформи и инвестиции за декарбонизация на енергийния сектор, както и ключови реформи на бизнес средата в областта на върховенството на закона, борбата с корупцията, управлението на държавните предприятия и обществените поръчки.

В допълнение, по политиката на сближаване на България се предоставят 10,7 млрд. евро за периода 2021—2027 г. Финансирането по линия на политиката на сближаване е насочено по-специално към допълнително подпомагане на България в областта на конкурентоспособността, екологичния преход, включително енергийната независимост, справедливия преход и устойчивостта на изменението на климата, както и възходящата социална конвергенция, включително чрез преодоляване на недостига на работна ръка, доразвиване на образователните системи и системите за обучение и правенето им по-приобщаващи за групите в неравностойно положение. България е постигнала напредък в прилагането на политиката на сближаване, но предизвикателствата остават.

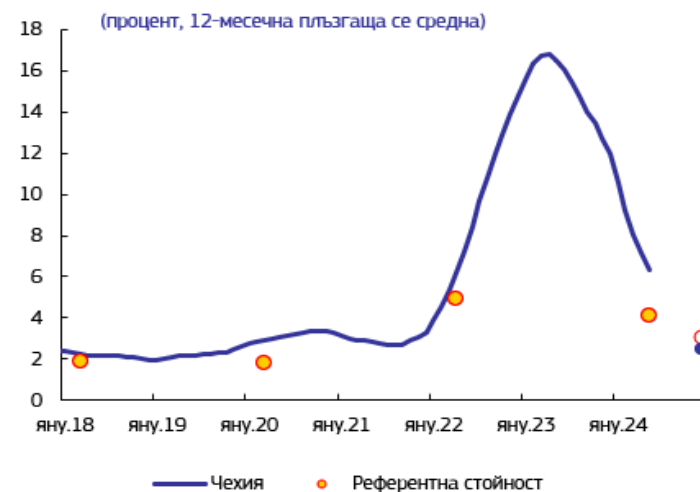
3. ЧЕХИЯ

С оглед на оценката си относно правната съвместимост и изпълнението на критериите за конвергенция и като отчита допълнителните съответни фактори, Комисията счита, че Чехия не изпълнява условията за приемане на еврото.

Законодателството в Чехия — по-специално Закон № 6/1993 на Чешкия национален съвет за Česká národní banka (Закон за ČNB) — **не е напълно съвместимо** с изискванията на член 131 от ДФЕС. Несъответствията засягат независимостта на централната банка и интеграцията на централната банка към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото по отношение на целите на ČNB и задачите на ЕСЦБ по член 127, параграф 2 от ДФЕС и член 3 от устава на ЕСЦБ/ЕЦБ. Освен това в Закона за ČNB има и недостатъци, свързани със забраната за парично финансиране и задачите на ЕСЦБ.

Чехия не изпълнява критерия за ценова стабилност. Средният темп на инфлацията в Чехия през 12-месечния период до май 2024 г. бе 6,3 %, което е значително над референтната стойност от 4,1 %. Очаква се през следващите месеци той да спадне под референтната стойност.

Графика 3а: Чехия — Критерий за инфлация

Бележка: Пунктирът в десния край на графиката показва прогнозната референтна стойност и 12-месечния среден темп на инфлацията в Чехия през декември 2024 г. Референтните стойности за 2018 г., 2020 г. и 2022 г. се отнасят до референтните стойности, изчислени в предишните доклади за конвергенцията. Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Годишният темп на инфлацията по ХИПЦ в Чехия бе средно 12,0 % през 2023 г., намалявайки от 14,8 % през 2022 г. Високите темпове на инфлация през 2022 г. и 2023 г. бяха резултат предимно от увеличаването на цените на енергията и храните, предизвикано от пълномощабното нахлуване на Русия в Украйна и затрудненията в доставките. Годишната инфлация по ХИПЦ достигна своята най-висока стойност от 19,1 % през януари 2023 г. и постепенно намаляваше през останалата част от годината поради стабилизирането на цените на енергията и храните през втората половина на 2023 г. Високите цени на суровините се отразиха и на други категории на инфлацията по ХИПЦ, които също отбелязаха високи темпове на растеж. Общата инфлация се понижи до 7,6 % през декември 2023 г. и продължи да намалява през първите пет месеца на 2024 г., като достигна 2,8 % през май 2024 г. Годишните темпове на инфлацията по ХИПЦ в Чехия през 2022 г. и 2023 г. бяха средно по-високи от тези в еврозоната като цяло.

В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда средногодишната инфлация по ХИПЦ да намалее до 2,5 % през 2024 г. и до 2,2 % през 2025 г. Значителното прогнозирано намаление в сравнение с 2022 г. и 2023 г. се дължи на намаляващите цени на едро на енергията и храните, съчетани с много скромно възстановяване на вътрешното търсене. Относително ниското равнище на цените в Чехия (около 80 % от средното равнище за еврозоната през 2022 г.) показва наличието на потенциал за допълнително сближаване на ценовите равнища в дългосрочен план.

В доклада на Комисията съгласно член 126, параграф 3 се заключава, че Чехия изпълнява критерия за дефицита, предвиден в Пакта за стабилност и растеж. На 19 юни 2024 г. Комисията прие доклад в съответствие с член 126, параграф 3 от ДФЕС. В доклада се прави оценка на състоянието на бюджета на Чехия, тъй като през 2023 г. нейният бюджетен дефицит е надхвърлил определената в Договора референтна стойност от 3 % от БВП. В доклада се стига до заключението, че Чехия е

изпълнила критерия за дефицита, предвиден в Пакта за стабилност и растеж, като се вземат предвид съответните фактори, представени от Чехия. Въпреки че дефицитът на сектор „Държавно управление“ през 2023 г. е надхвърлял определената в Договора референтна стойност от 3 % от БВП и не е бил близо до нея, и превишението над референтната стойност, определена в Договора, не се счита за извънредно, през 2024 г. Чехия предприе мерки за консолидация, които следва да доведат до годишно намаляване на дефицита доста под 3 % от БВП през 2024 г. Комисията заключи, че няма да предложи откриване на процедура при прекомерен дефицит. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ бе 3,2 % от БВП през 2022 г. и 3,7 % от БВП през 2023 г., което е над референтната стойност от 3 % от БВП, заложена в Договора. В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда дефицитът на сектор „Държавно управление“ да намалее до 2,4 % от БВП през 2024 г., което е отражение главно на преустановяването на извънредните мерки за енергийна подкрепа. Предвижда се също така намаление до 1,9 % от БВП през 2025 г. при допускане, че няма да има промяна в провежданата политика. Съотношението „държавен дълг/БВП“ намалее от около 44,2 % през 2022 г. до 44,0 % през 2023 г., но прогнозата е да нарасне до 45,2 % през 2024 г. и до 45,5 % през 2025 г. Рисковете за устойчивостта на дълга на Чехия изглеждат средни в средносрочен план. Предвижда се държавният дълг да нарасне леко от около 45 % от БВП през 2024 г. до около 48 % през 2034 г.

Графика 36: Чехия — Салдо на държавния бюджет и държавен дълг

(*) Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Чехия не изпълнява критерия за обменния курс. Чешката крона не участва в ERM II. От края на 90-те години на двадесети век ЧНБ прилага изрична рамка за инфлационно таргетиране, съчетана с режим на плаващ обменен курс, който позволява интервенции на централната банка на валутния пазар. След период на относителна стабилност през 2018—2019 г. чешката крона отбелязва значителна колебливост след пандемията от COVID-19. През 2020 г. тя се обезцени значително поради икономическия спад, който беше по-силно изразен от очакваното. След това последва тенденция на умерено поскъпване до началото на 2022 г. Натискът за обезценяване след пълномащабното нахлуване на Русия в Украйна предизвика стабилизиращи интервенции от страна на ЧНБ на валутния пазар в периода май—октомври 2022 г. След това кроната възстанови предишната си тенденция на поскъпване до април 2023 г., след което поевтиня до нива, близки до тези отпреди пандемията, поради пазарните очаквания за намаляване на лихвените проценти. През май 2024 г. кроната бе с около 0,3 % по-слаба спрямо еврото в сравнение с две години по-рано. Диференциалите на краткосрочните лихвени проценти спрямо еврозоната нараснаха значително през 2022 г., достигайки 720 базисни пункта през юли 2022 г., което се дължи на ранното затягане на паричната политика от страна на ЧНБ в отговор на високите равнища на инфлация и обезценяването на валутата. Краткосрочният спред спадна значително през 2023 г. и в началото на 2024 г., и възлезе на около 140 базисни пункта през май 2024 г.

Чехия изпълнява критерия за конвергенция на дългосрочните лихвени проценти. Средният дългосрочен лихвен процент през 12-те месеца преди май 2024 г. бе 4,2 %, което е под референтната стойност от 5,5 %. Дългосрочният лихвен процент на Чехия се повиши през първата половина на 2022 г. и достигна най-високото си равнище от 5,1 % през юни 2022 г. След това той постепенно намалее до 4 % през декември 2023 г., тъй като инфлацията спадна бързо. Дългосрочният лихвен процент достигна 4,2 % през май 2024 г., като спредът спрямо германските референтни облигации се приближи до 164 базисни пункта.

Комисията разгледа също така **допълнителни фактори**, включващи промените в платежния баланс, интеграцията на пазарите и институционалната среда. Външното салдо на Чехия (комбинираната текуща и капиталова сметка) отчита излишък от 0,5 % от БВП през 2023 г. Чешката икономика е силно интегрирана в икономиката на еврозоната в резултат на създадените връзки в областта на търговията и инвестициите. Избрани показатели, свързани с институционалната среда, показват, че Чехия се нарежда по-високо от средната стойност за петте държави членки от еврозоната с най-ниски резултати, по-специално по отношение на показателите, измерващи качеството на нормативната уредба, върховенството на закона, контрола върху корупцията, ефективността на правителството, политическата стабилност и липсата на насилие. Финансовият сектор в Чехия е по-малък и по-слабо развит, отколкото в еврозоната. Пазарното финансиране е по-слабо развито, което се изразява в много малките пазари на акции и дългове на частния сектор. Финансовият сектор на Чехия е силно интегриран във финансовата система на еврозоната, по-конкретно посредством големия дял на чуждестранната собственост в банките. В контекста на процедурата при макроикономически дисбаланси Комисията заключи в своя Доклад за механизма за предупреждение за 2024 г., че не е необходимо да се извършва задълбочен анализ за Чехия.

Планът за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Чехия включва мерки за справяне с редица структурни предизвикателства, в синхрон с други фондове на ЕС, включително фондовете на политиката на сближаване, за повишаване на конкурентоспособността и стимулиране на устойчивия растеж, както и за намаляване на териториалните и социалните различия в страната. Финансирането от МВУ предоставя на Чехия безвъзмездни средства в размер на 8,4 млрд. евро и заеми за 818 млн. евро в периода 2021—2026 г. Чехия е подала две искания за плащане, в резултат на което са изплатени общо 2,69 млрд. евро на 2 април 2024 г. За да изпълни ангажиментите си по плана до август 2026 г., за Чехия е от съществено значение да се справи с нововъзникващите забавяния, като същевременно укрепи капацитета за усвояване на средствата. Капацитетът за усвояването на средствата е възпрепятстван от ограничения административен капацитет на някои от изпълнителните органи, което е особено видимо в области, които изискват повече експертен опит, като например цифровия и екологичния преход.

В допълнение, по политиката на сближаване на Чехия се предоставят 21,1 млрд. евро за периода 2021—2027 г. Финансирането по линия на политиката на сближаване е насочено по-специално към допълнително подпомагане на конкурентоспособността на Чехия чрез улесняване на адаптирането към цифровата ера и към екологичния преход, включително енергийната ефективност, енергията от възобновяеми източници и справедливия преход, както и чрез подпомагане на работниците и предприятията да се адаптират към промените.

4. УНГАРИЯ

С оглед на своята оценка относно правната съвместимост и изпълнението на критериите за конвергенция и като отчита допълнителните съответни фактори, Комисията счита, че Унгария не изпълнява условията за приемане на еврото.

Законодателството на Унгария — по-специално Законът за Magyar Nemzeti Bank (Унгарската национална банка — MNB) — не е напълно съвместимо със задълженията по член 131 от ДФЕС. Несъответствията засягат по-конкретно независимостта на MNB, забраната за парично финансиране, както и интеграцията на MNB към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото по отношение на задачите на ЕСЦБ, предвидени в член 127, параграф 2 от ДФЕС и член 3 от устава на ЕСЦБ/ЕЦБ. Освен това в Закона за MNB има и други несъответствия, свързани с независимостта на централната банка и интеграцията на MNB към ЕСЦБ.

Унгария не изпълнява критерия за ценова стабилност. Средният темп на инфлацията в Унгария през 12-месечния период преди май 2024 г. бе 8,4 %, което е значително над референтната стойност от 4,1 %. Очаква се той да остане над референтната стойност и през следващите месеци.

Графика 4а: Унгария — Критерий за инфлация
(процент, 12-месечна плъзгаща се средна)

Бележка: Пунктирът в десния край на графиката показва прогнозната референтна стойност и 12-месечния среден темп на инфлация в Унгария през декември 2024 г. Референтните стойности за 2018 г., 2020 г. и 2022 г. се отнасят до референтните стойности, изчислени в предишните доклади за конвергенцията.

Източник: Евростат, Междинна икономическа прогноза от пролетта на 2024 г.

Годишната инфлация по ХИПЦ в Унгария се повиши рязко през 2022 г. и 2023 г. съответно до 15,3 % и 17,0 %. По-специално годишната инфлация по ХИПЦ нарасна от 10,9 % през май 2022 г. до 26,2 % през януари 2023 г. След това тя бързо спадна до 3,7 % през януари 2024 г. Увеличението на инфлацията през 2022 г. бе обусловено най-вече от динамиката на цените на енергийните и хранителните стоки, обезценяването на форинта и силното търсене до средата на 2022 г. Правителствените интервенции в потребителските цени на енергията и някои хранителни стоки също оказаха значително влияние върху профила на инфлацията. През май 2024 г. инфлацията бе 3,9 %. Годишните темпове на инфлацията по ХИПЦ в Унгария през 2022 г. и 2023 г. бяха средно по-високи от тези в еврозоната като цяло.

В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се очаква годишната инфлация по ХИПЦ да намалее до 4,1 % през 2024 г. и да се забави до 3,7 % през 2025 г. със завършване на предаването на увеличението на цените на стоките към потребителските цени. Относително ниското равнище на цените в Унгария (около 64 % от средното равнище за еврозоната през 2022 г.) показва наличието на потенциал за допълнително сближаване на ценовите равнища в дългосрочен план.

В доклада на Комисията по член 126, параграф 3 се заключава, че след като е разгледала становището на Икономическия и финансов комитет, Комисията възнамерява да предложи откриване на процедура при прекомерен дефицит за Унгария, като предложи на Съвета да приеме решение по член 126, параграф 6, с което да установи съществуването на прекомерен дефицит. На 19 юни 2024 г. Комисията прие доклад в съответствие с член 126, параграф 3 от ДФЕС. В доклада е направена оценка на състоянието на бюджета на Унгария, тъй като през 2023 г. нейният бюджетен дефицит е надхвърлил определената в Договора референтна стойност от 3 % от БВП. В доклада се стига до заключението, че дефицитът на сектор „Държавно управление“ през 2023 г. е надхвърлил референтната стойност от 3 % от БВП, определена в Договора, и не се доближава до нея. Не се смята, че превишението над референтната стойност по Договора е по изключение, и не се очаква да е временно. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ бе 6,2 % от БВП през 2022 г. и 6,7 % от БВП през 2023 г., което е над референтната стойност от 3 % от БВП, заложена в Договора. В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда дефицитът на сектор „Държавно управление“ да намалее до 5,4 % от БВП през 2024 г., което се дължи на стабилния ръст на данъчните приходи, по-ниските прогнозни субсидии за дружествата за комунални услуги и намаляването на публичните инвестиции. Предвижда се дефицитът да намалее допълнително до 4,5 % от БВП през 2025 г., при допускането, че няма да има промяна в провежданата политика. Съотношението „държавен дълг/БВП“ е намаляло от 74,1 % през 2022 г.

на 73,5 % през 2023 г. Очаква се то да се увеличи до 74,3 % през 2024 г. и след това да намалее до 73,8 % през 2025 г. Рисковете за устойчивостта на дълга на Унгария изглеждат средни в средносрочен план. Предвижда се държавният дълг да нарасне леко от около 74 % от БВП през 2024 г. до около 78 % през 2034 г. Фискалната рамка на Унгария постепенно стана по-съвместима с правните изисквания на ЕС, но тя не насърчи прозрачност и предпазлива фискална позиция. Средносрочната бюджетна рамка на страната би могла да бъде по-обвързваща спрямо националните бюджети, а ролята на Фискалния съвет на Унгария би могла да бъде засилена.

(*) Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Унгария не изпълнява критерия за обменния курс. Унгарският форинт не участва в ERM II. Унгария поддържа режим на плаващ обменен курс, при който централната банка може да извършва интервенции на валутния пазар. Като цяло форинтът поевтиня спрямо еврото през 2022 г. и 2023 г. в условията на големи колебания на обменния курс. Пълномощабното нахлуване на Русия в Украйна предизвика силна фаза на обезценяване, която бе последвана от частично възстановяване след края на 2022 г. През втората половина на 2023 г. форинтът отново започна да поевтинява. През май 2024 г. форинтът бе с около 0,7 % по-слаб спрямо еврото в сравнение с две години по-рано. Диференциалите на краткосрочните лихвени проценти спрямо еврозоната нараснаха значително през цялата 2022 г., достигайки 1400 базисни пункта, тъй като реакцията на паричната политика на рязко нарастващите равнища на инфлация и обезценяване на валутата беше много по-силна, отколкото в еврозоната. Краткосрочният спред спадна значително през 2023 г. и в началото на 2024 г., но през май 2024 г. остана голям, в размер на 343 базисни пункта.

Унгария не изпълнява критерия за конвергенция на дългосрочните лихвени проценти. Средният дългосрочен лихвен процент през 12-те месеца преди май 2024 г. бе 6,8 %, което е над референтната стойност от 5,5 %. Дългосрочният лихвен процент в Унгария се повиши рязко през 2022 г. в отражение на бързо нарастващата инфлация, затагането на паричната политика и повишеното нежелание за поемане на риск поради пълномощабното нахлуване на Русия в Украйна. През октомври 2022 г. той достигна най-високата си стойност от 10,2 %, но след това започна да се понижава поради намаляващата инфлация и разхлабването на паричната политика. Спредът на дългосрочните лихвени проценти спрямо германските референтни облигации се разшири значително през 2022 г. и достигна най-високата си стойност от около 800 базисни пункта през октомври в отражение на значително по-високата инфлация и лихвените проценти на централната банка в Унгария, както и по-високия държавен риск в контекста на възникващи макроикономически дисбаланси, за което свидетелства разширяването на спредовете по суаповете за кредитно неизпълнение. Тъй като инфлацията бързо спадна и започна да се доближава до тази в еврозоната, спредът на дългосрочните лихвени проценти намаля значително благодарение на разхлабването на паричната политика през 2023 г. През първите пет месеца на 2024 г. дългосрочният лихвен процент на Унгария се повиши и достигна 6,8 % през май 2024 г. Дългосрочният спред спрямо германските референтни облигации достигна около 427 базисни пункта през този месец, спадайки от 806 базисни пункта през октомври 2022 г.

Комисията разгледа също така **допълнителни фактори**, включващи промените в платежния баланс, интеграцията на пазарите и институционалната среда. Външното салдо се подобри значително от -6,2 % от БВП през 2022 г. до 1,2 % през 2023 г. поради спад във вътрешното

търсене и цените на енергията. Унгарската икономика е силно интегрирана в еврозоната в резултат на създадените връзки в областта на търговията и инвестициите. Резултатите на Унгария по подбрани показатели, свързани с институционалната среда, са по-лоши от резултатите на много държави членки от еврозоната, по-специално по отношение на показателите за гласността и отчетността, качеството на нормативната уредба и контрола върху корупцията. Тя има по-лоши резултати от средните за еврозоната и по отношение на ефективността на правителството и върховенството на закона. Финансовата система на Унгария се характеризира с голямо присъствие на чуждестранни холдинги, които не извършват финансово посредничество в националната икономика. Като се изключат те, финансовата система на Унгария е по-слабо развита от тази на еврозоната. Банковият сектор на Унгария има голям и относително стабилен дял във финансовия сектор и е добре интегриран във финансовата система на еврозоната поради относително големия дял на чуждестранната собственост. Пазарите на акции и дълг са малки и сравнително слабо развити. В контекста на процедурата при макроикономически дисбаланси Комисията заключи в своя Доклад за механизма за предупреждение за 2024 г., че по отношение на Унгария трябва да се извърши задълбочен преглед. Тя стигна до заключението, че в Унгария са налице макроикономически дисбаланси. Уязвимостите са свързани със силния натиск върху цените и разходите, нуждите от държавно и външно финансиране и цените на жилищата.

Планът за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Унгария включва мерки за справяне с редица структурни предизвикателства в синхрон с други фондове на ЕС, включително фондовете на политиката на сближаване, за повишаване на конкурентоспособността и стимулиране на устойчивия растеж, както и за намаляване на териториалните и социалните различия в страната. Финансирането от МВУ предоставя на Унгария 10,4 млрд. евро за периода 2021—2026 г. Изпълнението на унгарския ПВУ се забавя значително. Досега Унгария не е подавала искане за плащане. Структурните предизвикателства, свързани с прилагането на необходимите мерки за гарантиране на защитата на финансовите интереси на ЕС, изискват бързи действия, за да се гарантира, че реформите и инвестициите могат да бъдат завършени навреме.

В допълнение, по политиката на сближаване на Унгария се предоставят 21,7 млрд. евро за периода 2021—2027 г. Финансирането по линия на политиката на сближаване е насочено към допълнително подпомагане на Унгария в областта на конкурентоспособността, включително иновациите и внедряването на модерни технологии, екологичния преход и възходящата социална конвергенция, включително чрез предприемане на мерки за борба с бедността и развиване на образователните системи и уменията. Унгария е постигнала напредък в прилагането на политиката на сближаване, но предизвикателствата остават и продължават да съществуват значителни социални и регионални различия.

5. ПОЛША

С оглед на своята оценка относно правната съвместимост и изпълнението на критериите за конвергенция и като отчита допълнителните съответни фактори, Комисията смята, че Полша не изпълнява условията за приемане на еврото.

Законодателството на Полша — по-специално Законът за Narodowy Bank Polski (Полската народна банка — NBP) и Конституцията на Република Полша — **не е напълно съвместимо** с изискванията на член 131 от ДФЕС. Несъответствията засягат независимостта на централната банка, забраната за парично финансиране, както и интеграцията на централната банка към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото. Освен това в Закона за NBP има непълноти, свързани с независимостта на централната банка и интеграцията ѝ към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото по отношение на целите на NBP и задачите на ЕСЦБ по член 127, параграф 2 от ДФЕС и член 3 от устава на ЕСЦБ/ЕЦБ.

Полша не изпълнява критерия за ценова стабилност. Средният темп на инфлацията в Полша през 12-месечния период преди 2024 г. бе 6,1 %, което е значително над референтната стойност от 4,1 %. Очаква се той да остане над референтната стойност и през следващите месеци.

Полша отбеляза значително и широкообхватно увеличение на годишната инфлация по ХИПЦ през 2022 г., последвано от бърза дезинфлация през втората половина на 2023 г. Като цяло общата

инфлацията бе средно 13,2 % през 2022 г. и 10,9 % през 2023 г. През 2022 г. инфлацията бе обусловена от нарастващите цени на енергията и храните, както и от ускоряващата се инфлация по ХИПЦ, с изключение на енергията и храните. Потребителските цени на енергията и хранителните продукти се повишиха въпреки значителните правителствени мерки, насочени към ограничаване на нарастването на цените на енергията и намаляване на ДДС за някои хранителни продукти (и двете мерки бяха въведени в началото на годината). Годишната инфлация достигна своя връх от 17,2% през февруари 2023 г. и постепенно спадна до 6,2 % до края на 2023 г. поради отслабване на натиска върху цените на енергията и храните. Тя продължи да се забавя през първите три месеца на 2024 г., но изтичането на срока на нулевата ставка на ДДС върху храните увеличи инфлацията по ХИПЦ през април. Годишната инфлация по ХИПЦ в Полша през 2022 г. и 2023 г. бе постоянно по-висока от тази в еврозоната.

В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда средногодишната инфлация по ХИПЦ да намалее до 4,3 % през 2024 г. и до 4,2 % през 2025 г. Предвижда се дезинфлацията да продължи, но инфлацията ще остане висока поради постепенното размразяване на цените на енергията (приема се, че световните цени на енергията ще отслабнат допълнително). Очаква се разхлабването на паричната политика през септември и октомври 2023 г. да се отрази на инфлацията със забавяне и може да подпомогне растежа на цените през 2024—2025 г. Перспективите за инфлацията остават несигурни поради низходящите рискове, свързани с по-слабото от прогнозираното вътрешно търсене, а от друга страна — със свития пазар на труда. Относително ниското равнище на цените в Полша (около 57 % от средното равнище за еврозоната за 2022 г.) показва наличието на потенциал за сближаване на ценовите равнища в дългосрочен план.

Графика 5а: Полша — Критерий за инфлация

(процент, 12-месечна плъзгаща се средна)

Бележка: Пунктирът в десния край на графиката показва прогнозната референтна стойност и 12-месечния среден темп на инфлация в Полша през декември 2024 г. Референтните стойности за 2018 г., 2020 г. и 2022 г. се отнасят до референтните стойности, изчислени в предишните доклади за конвергенцията.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

В доклада на Комисията по член 126, параграф 3 се заключава, че след като е разгледала становището на Икономическия и финансов комитет, Комисията възнамерява да предложи откриване на процедура при прекомерен дефицит за Полша, като предложи на Съвета да приеме решение по член 126, параграф 6, с което да установи съществуването на прекомерен дефицит. На 19 юни 2024 г. Комисията прие доклад в съответствие с член 126, параграф 3 от ДФЕС. В този доклад се разглежда състоянието на бюджета на Полша, тъй като нейният бюджетен дефицит през 2023 г. надхвърли референтната стойност по Договора от 3 % от БВП. В доклада се стига до заключението, че дефицитът на сектор „Държавно управление“ през 2023 г. надхвърля референтната стойност от 3 % от БВП, определена в Договора, и не се доближава до нея. Не се смята, че превишението над референтната стойност по Договора е по изключение, и не се очаква да е временно. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ е нараснал до 3,4 % от БВП през 2022 г. и допълнително до

5,1 % през 2023 г. В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда дефицитът на сектор „Държавно управление“ да нарасне до 5,4 % от БВП през 2024 г. (което отразява високите разходи за отбрана, увеличението на заплатите в публичния сектор и новите социални помощи), преди да спадне до 4,6 % от БВП през 2025 г. Съотношението „държавен дълг/БВП“ се е увеличило от около 49,2 % през 2022 г. до 49,6 % през 2023 г. и се очаква да нарасне до 53,7 % през 2024 г. и до 57,7 % през 2025 г. Рисковете за устойчивостта на дълга на Полша изглеждат средни в средносрочен план. Предвижда се държавният дълг да нараства постепенно от около 54 % от БВП през 2024 г. до около 85 % през 2034 г. Фискалната рамка в Полша като цяло е силна, а числовите фискални правила са в центъра на рамката.

Полша не изпълнява критерия за обменния курс. Полската злота не участва в ERM II. Полша поддържа режим на свободно плаващ обменен курс, при който централната банка извършва интервенции на валутния пазар. През цялата 2022 г. злотата продължи да се търгува на най-слабите си нива спрямо еврото от почти две десетилетия насам в контекста на повишеното нежелание за поемане на риск поради пълномащабното нахлуване на Русия в Украйна. Последва период на голямо поскъпване през 2023 г., който отразяваше нарасналото доверие на инвеститорите. През първите пет месеца на 2024 г. обменният курс се стабилизира на равнище около 4,30 PLN/EUR, което е сходно с равнищата му отпреди пандемията. През май 2024 г. злотата бе с около 8,6 % по-силна спрямо еврото в сравнение с две години по-рано. Диференциалът на краткосрочните лихвени проценти спрямо еврозоната нарасна рязко през 2022 г. поради ранния и силен цикъл на затягане на политиката на NBP. През юни 2022 г. той достигна най-високата си стойност от около 710 базисни пункта, след което отново се сви, тъй като ЕЦБ започна собствения си цикъл на затягане. През 2023 г. 3-месечният лихвен процент в еврозоната продължи да се повишава, а 3-месечният лихвен процент в Полша се стабилизира, което допринесе за по-нататъшното намаляване на спреда. След намаленията на лихвения процент на NBP през септември и октомври 2023 г. диференциалът на спреда се стабилизира на около 190 базисни пункта. Спредът се увеличи до малко над 200 базисни пункта през май 2024 г.

Полша не изпълнява критерия за конвергенция на дългосрочните лихвени проценти. Средният дългосрочен лихвен процент през 12-те месеца до май 2024 г. бе 5,6 %, което е малко над референтната стойност от 5,5 %. Дългосрочният лихвен процент на Полша продължи възходящата си тенденция през 2022 г., като през октомври достигна 7,8 % — най-високото равнище от 2002 г. насам. Това е отражение на повишаването на лихвените проценти по паричната политика, силния инфлационен натиск и повишеното нежелание за поемане на риск поради пълномащабното нахлуване на Русия в Украйна. През този период спредът на дългосрочните лихвени проценти спрямо германските референтни облигации многократно достигна рекордни нива, макар и със силни колебания. През октомври 2022 г. настъпи повратна точка, която съвпадна с края на цикъла на повишаване от NBP на лихвените проценти, след което дългосрочният лихвен процент навлезе в период на постепенно понижаване и през май 2024 г. достигна 5,7 %. Спредът спрямо германските референтни облигации се сви от върховата си стойност от около 570 базисни пункта през юни 2022 г. до около 315 базисни пункта през май 2024 г.

Комисията разгледа също така **допълнителни фактори**, включващи промените в платежния баланс, интеграцията на пазарите и институционалната среда. Външното салдо на Полша (комбинираната текуща и капиталова сметка) бе нестабилно през 2022—2023 г., включително поради колебанията в цените на стоките. Дефицитът през 2022 г. (-1,9 % от БВП) се превърна в излишък през 2023 г. (1,8 % от БВП). Полската икономика е добре интегрирана в еврозоната в резултат на създадените връзки в областта на търговията и инвестициите. Резултатите на Полша по подбрани показатели, свързани с институционалната среда, са по-лоши от резултатите на много държави членки от еврозоната, по-специално по отношение на показателите за гласността и отчетността и за ефективността на правителството. Финансовият сектор в Полша е по-малък и по-слабо развит, отколкото в еврозоната. В него силно преобладават банките, които са добре интегрирани във финансовата система на еврозоната поради големия дял на чуждестранната собственост. Пазарното финансиране е по-слабо развито, което се изразява в много малките пазари на акции и дългове на частния сектор. В контекста на процедурата при макроикономически дисбаланси Комисията заключи в своя Доклад за механизма за предупреждение за 2024 г., че не е необходимо да се извършва задълбочен анализ за Полша.

Изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на Полша е в ход, но навременното му завършване изисква повече усилия. Полша е подала едно искане за плащане, което съответства на 38 ключови етапа и цели в плана и води до изплащане на 6,3 млрд. евро на 15 април 2024 г. Досега Комисията е отпуснала на Полша общо 11,4 млрд. евро, от които 8,1 млрд. евро под формата на заеми, включително 5,1 млрд. евро плащания по предварително финансиране. Изпълнението на полския ПВУ се сблъсква с възникващи закъснения. Обемът и сложността на плана, както и предизвикателствата, свързани с капацитета за усвояване, налагат ускоряване на инвестициите и преодоляване на възникващите закъснения, като същевременно се укрепва административният капацитет, за да се гарантира, че реформите и инвестициите могат да бъдат завършени навреме. Въпреки че Полша предприема някои мерки за справяне с липсата на административен капацитет, все още съществуват предизвикателства, по-специално по отношение на приключването на най-големите инвестиции в рамките на срока на действие на МВУ.

В допълнение, по политиката на сближаване на Полша се предоставят 75,5 млрд. евро за периода 2021—2027 г. Финансирането по линия на политиката на сближаване е насочено по-специално към допълнително подпомагане на конкурентоспособността на Полша чрез насърчаване на инвестициите в научноизследователската и развойната дейност и износа на високотехнологични продукти, цифровизацията, екологичния и справедлив преход и развитието на уменията и обществените услуги, включително достъпа до професионални грижи за деца на възраст под три години. Полша е постигнала напредък в прилагането на политиката на сближаване, но предизвикателствата остават и регионалните различия между източните региони и останалата част на страната непрекъснато се увеличават.

6. РУМЪНИЯ

С оглед на своята оценка относно правната съвместимост и изпълнението на критериите за конвергенция и като отчита допълнителните съответни фактори, Комисията счита, че Румъния не изпълнява условията за приемане на еврото.

Законодателството на Румъния — по-специално Закон № 312 за устава на Румънската национална банка от 28 юни 2004 г. (Закон за BNR) — **не е напълно съвместимо** с изискванията на член 131 от ДФЕС. Несъответствията засягат независимостта на централната банка, забраната за парично финансиране, както и интеграцията на централната банка към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото. Освен това в Закона за BNR има непълноти, свързани с независимостта на централната банка и интеграцията ѝ към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото по отношение на целите на BNR и задачите на ЕСЦБ по член 127, параграф 2 от ДФЕС и член 3 от устава на ЕСЦБ/ЕЦБ.

Румъния не изпълнява критерия за ценова стабилност. Средният темп на инфлацията в Румъния през 12-месечния период преди май 2024 г. е бил 7,6 %, което е значително над референтната стойност от 4,1 %. Очаква се той да остане доста над референтната стойност и през следващите месеци.

Годишният темп на инфлацията по ХИПЦ в Румъния беше средно 9,7 % през 2023 г. и е намалял от 12 % през 2022 г. През 2022 г. темпът на годишната инфлация по ХИПЦ се ускори, тъй като рязкото поскъпване на петрола, газа и хранителните стоки на световните пазари се пренесе върху националната промишленост и върху цените на дребно на храните и енергията. Годишният темп на ХИПЦ-инфлацията достигна най-високата си стойност от 14,6 % през 2022 г. Оттогава тя се забавя, отразявайки спада на цените на енергията и по-затегнатата позиция на паричната политика и финансовите условия. До средата на 2023 г. общата инфлация се върна към едноцифрени стойности и през декември 2023 г. достигна 7,0 %. През първите пет месеца на 2024 г. инфлацията продължи да се ускорява и през май 2024 г. достигна 5,8 %. Годишните темпове на инфлацията по ХИПЦ в Румъния през 2022 г. и 2023 г. бяха средно по-високи от тези в еврозоната като цяло.

В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се очаква средният годишен темп на инфлация да спадне до 5,9 % през 2024 г. и да намалее допълнително до 4,0% през 2025 г., подкрепен от сравнително ниските цени на енергията и умерените цени на вноса. Относително ниското равнище на цените в Румъния (около 56 % от средното равнище за еврозоната за 2022 г.) показва наличието на потенциал за сближаване на ценовите равнища в дългосрочен план.

Графика 6а: Румъния — Критерий за инфлация

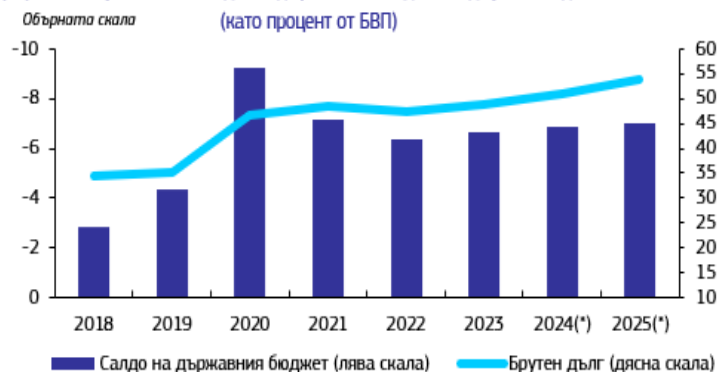

Бележка: Пунктирът в десния край на графиката показва прогнозната референтна стойност и 12-месечния среден темп на инфлация в Румъния през декември 2024 г. Референтните стойности за 2018 г., 2020 г. и 2022 г. се отнасят до референтните стойности, изчислени в предишните доклади за конвергенцията.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Румъния не изпълнява критерия за публичните финанси. Румъния е обект на процедура при прекомерен дефицит. На 18 юни 2021 г. Съветът прие препоръка съгласно член 126, параграф 7 от Договора (ДФЕС) с оглед прекратяване на прекомерния бюджетен дефицит в Румъния най-късно до 2024 г. На 19 юни 2024 г. Комисията препоръчва решение на Съвета, с което се установява, че Румъния не е предприела ефективни действия в отговор на препоръката по член 126, параграф 7. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ е останал висок през 2023 г. и е достигнал 6,6 % от БВП. Това се дължеше главно на продължаващия висок ръст на държавните разходи, особено при стоките и услугите, социалните трансфери и разходите за персонал. Роля изигра и забавянето на държавните приходи, дължащо се на по-слабото от очакваното нарастване на номиналния БВП. В икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. се очаква салдото на сектор „Държавно управление“ да се подобри до 6,9 % от БВП през 2024 г. Предвижда се то да нарасне още малко до 7,0 % от БВП през 2025 г. при допускането, че няма да има промяна в провежданата политика. Съотношението „държавен дълг/БВП“ се е увеличило от около 47,5 % през 2022 г. до 48,8 % през 2023 г. и се очаква да нарасне до 50,9 % през 2024 г. и до 53,9 % през 2025 г. Рисковете за устойчивостта на дълга на Румъния в средносрочен план изглеждат средни, особено поради прогнозите, че държавният дълг ще нарасне до около 103 % от БВП през 2034 г. Румъния разполага с подходяща законодателна уредба, но прилагането на нейната фискална рамка като цяло е слабо и не се е подобрило след последния доклад.

Графика 6б: Румъния — Салдо на държавния бюджет и държавен дълг
(като процент от БВП)

(*) Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Румъния не изпълнява критерия за обменния курс. Румънската лея не участва в ERM II. Румъния поддържа режим на „пълзящ“ обменен курс, при който централната банка извършва интервенции на валутния пазар. Стабилността на обменния курс се използва от BNR като важен механизъм за осигуряване на финансова стабилност и закрепване на инфлационните очаквания. През 2022 г. и 2023 г. леята постоянно се обезценяваше спрямо еврото. През май 2024 г. леята бе с около 0,6 % по-слаба спрямо еврото в сравнение с две години по-рано. Спредът на краткосрочните лихвени проценти спрямо еврозоната се е увеличил съществено (с около 400 базисни пункта) в периода от януари до август 2022 г., отразявайки увеличението на основния лихвен процент от страна на BNR през този период. Краткосрочният спред спадна значително на 760 базисни пункта през август 2022 г. Впоследствие през последните четири месеца на 2022 г. и през цялата 2023 г. спредът постоянно намалява, което отразява затягането на паричната политика на ЕЦБ през този период и значителния излишък на ликвидност на паричния пазар в Румъния. През май 2024 г. той е около 225 базисни пункта.

Румъния не изпълнява критерия за конвергенция на дългосрочните лихвени проценти. Средният дългосрочен лихвен процент през 12-те месеца преди май 2024 г. бе 6,4 %, което е над референтната стойност от 5,5 %. През първата половина на 2022 г. дългосрочният лихвен процент в Румъния се повиши рязко — от 5,4 % през януари 2022 г. до 9,3 % през юли 2022 г., което до голяма степен отразява затягането на паричната политика и повишаването на инфлацията, както и повишеното нежелание за поемане на риск на пазара. След това дългосрочният лихвен процент се понижи значително през втората половина на 2022 г. и през по-голямата част от 2023 г., отразявайки перспективите за по-ниска инфлация. През първите пет месеца на 2024 г. дългосрочният лихвен процент на Румъния се повиши и достигна 6,3 % през май 2024 г. Дългосрочният спред спрямо германските референтни облигации достигна 377 базисни пункта през този месец, от 818 базисни пункта през юли 2022 г.

Комисията разгледа също така **допълнителни фактори**, включващи промените в платежния баланс, интеграцията на пазарите и институционалната среда. Външното салдо на Румъния (комбинираната текуща и капиталова сметка) се подобри от -6,7 % от БВП през 2022 г. до -4,9 % през 2023 г., главно поради значителния спад на дефицита в търговията със стоки, дължащ се на по-ниските външни разходи за енергия и като цяло непроменения внос, обусловен от значителното забавяне на вътрешното търсене. Дефицитът по текущата сметка обаче остава голям, главно поради високия и нарастващ държавен дефицит, и не се очаква да се подобри през тази и следващата година. Румънската икономика е добре интегрирана в еврозоната в резултат на създадените връзки в областта на търговията и инвестициите. Резултатите по подбрани показатели, свързани с институционалната среда, показват, че Румъния се представя по-зле в сравнение с много държави членки от еврозоната. Основните пречки пред инвестициите и растежа на производителността включват недостиг и несъответствие на работна ръка и умения, нестабилна данъчна и регулаторна среда, някои аспекти на функционирането на съдебната система, недостатъчна конкуренция при обществените поръчки, лошо качество на образованието

и обучението и големи пропуски в транспортната инфраструктура. Финансовият сектор в Румъния е по-малък и по-слабо развит, отколкото в еврозоната. Банковият сектор на Румъния е добре интегриран във финансовата система на еврозоната, по-специално посредством високия дял на чуждестранната собственост в банковата система. Пазарното финансиране е по-слабо развито, което се изразява в много малките пазари на акции и дългове на частния сектор. В контекста на процедурата при макроикономически дисбаланси Комисията заключи в своя Доклад за механизма за предупреждение за 2024 г., че по отношение на Румъния трябва да се извърши задълбочен преглед. В него се стига до заключението, че Румъния изпитва прекомерни макроикономически дисбаланси. Уязвимостите са свързани с външните сметки и се дължат главно на големите бюджетни дефицити, а в същото време натискът върху цените и разходите се е увеличил, което може да има отрицателно въздействие върху конкурентоспособността на разходите. В същото време действията по политиката бяха слаби.

Планът за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Румъния включва мерки за справяне с редица структурни предизвикателства в синхрон с други фондове на ЕС, включително фондовете на политиката на сближаване, за повишаване на конкурентоспособността и стимулиране на устойчивия растеж, както и за намаляване на териториалните и социалните различия в страната. Финансирането от МВУ предоставя на Румъния безвъзмездни средства в размер на 28,5 млрд. евро за периода 2021—2026 г. Румъния е подала три искания за плащане, в резултат на което са изплатени общо 9,4 млрд. евро на 29 септември 2023 г. Изпълнението на румънския ПВУ се забавя значително. Структурните предизвикателства са свързани с ограничения административен капацитет и липсата на конкретни действия, с които да се гарантира, че реформите и инвестициите могат да бъдат завършени навреме.

В допълнение, по политиката на сближаване на Румъния се предоставят 31 млрд. евро за периода 2021—2027 г. Финансирането по линия на политиката на сближаване е насочено към допълнително подпомагане на конкурентоспособността и възходящата социална конвергенция на Румъния, включително иновациите и цифровизацията, екологичния и справедлив преход, модернизацията на публичните служби по заетостта, развитието на уменията и подобряването на качеството и способността за приобщаване на образованието и обучението, както и намаляването на бедността. Румъния е постигнала напредък в прилагането на политиката на сближаване, но предизвикателствата остават и продължават да съществуват значителни териториални различия в инвестициите и заетостта между региона на столицата и останалите региони, както и между градските и извънградските райони.

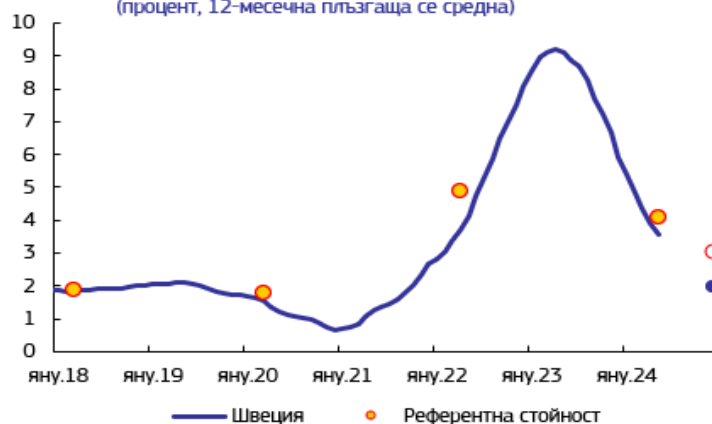
7. ШВЕЦИЯ

С оглед на своята оценка относно правната съвместимост и изпълнението на критериите за конвергенция и като отчита допълнителните съответни фактори, Комисията счита, че Швеция не изпълнява условията за приемане на еврото.

Законодателството на Швеция — по-специално новият Закон за Riksbank — **не е напълно съвместимо** със задълженията по член 131 от ДФЕС. Несъвместимост и непълноти се наблюдават по отношение на независимостта на централната банка, забраната за парично финансиране и привилегирования достъп и интеграцията на централната банка към ЕСЦБ към момента на приемане на еврото във връзка със задачите по член 127, параграф 2 от ДФЕС и член 3 от устава на ЕСЦБ/ЕЦБ.

Швеция изпълнява критерия за ценова стабилност. Средният темп на инфлацията по ХИПЦ в Швеция през 12-месечния период преди май 2024 г. беше 3,6 %, което е под референтната стойност от 4,1 %. Комисията очаква през следващите месеци той да бъде под референтната стойност.

Графика 7а: Швеция — Критерий за инфлация
(процент, 12-месечна плъзгаща се средна)

Бележка: Пунктирът в десния край на графиката показва прогнозната референтна стойност и 12-месечния среден темп на инфлация в Швеция през декември 2024 г. Референтните стойности за 2018 г., 2020 г. и 2022 г. се отнасят до референтните стойности, изчислени в предишните доклади за конвергенцията.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Средният темп на инфлацията в Швеция е спаднал от 8,1 % през 2022 г. и е достигнал 5,9 % през 2023 г. След като се ускори през 2021 г., през 2022 г. инфлацията рязко нарасна поради повишаването на цените на енергията и храните в контекста на пълномащабното нахлуване на Русия в Украйна и поради затруднения в доставките. След това увеличението на цените се разшири в икономиката. Освен това отслабването на ефективния обменен курс на кроната от 2021 г. до последното тримесечие на 2023 г. допринесе за повишаване на цените на вносните стоки и услуги. След като достигна най-високата си стойност от 10,8 % през декември 2022 г., инфлацията се понижи до малко под 2 % през декември 2023 г. поради по-ниските цени на енергията и широките базови ефекти. В началото на 2024 г. базовите ефекти, свързани с цените на енергията и инфлацията при услугите, обусловиха лекото възстановяване на общата инфлация, докато цените на хранителните продукти спаднаха допълнително. През май 2024 г. годишната инфлация по ХИПЦ бе 2,5 %. Средногодишните темпове на инфлацията по ХИПЦ в Швеция през 2022 г. и 2023 г. бяха в съответствие с тези в еврозоната като цяло.

В икономическата си прогноза от пролетта на 2024 г. Комисията предвижда инфлацията да спадне до около 1,9 % през 2024 г., преди да намалее още малко до 1,7 % през 2025 г. с нормализирането на икономиката и въпреки известна устойчивост на цените в посока нагоре (особено при услугите). Равнището на цените в Швеция е относително високо (около 116 % от средното равнище за еврозоната за 2022 г.).

Швеция изпълнява критерия за публичните финанси. По отношение на Швеция няма решение на Съвета относно наличието на прекомерен дефицит. Салдото на сектор „Държавно управление“ се влоши — от излишък от 1,2 % от БВП през 2022 г. до дефицит от 0,6 % от БВП през 2023 г., което отразява забавянето на икономическия растеж и увеличаването на държавните разходи по позиции като отбрана и пенсии поради повишението на инфлацията. Според икономическата прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г. салдото на сектор „Държавно управление“ се очаква да достигне -1,4 % от БВП през 2024 г. и 0,9 % през 2025 г., което отчасти отразява намаляването на номиналните приходи и увеличаването на социалните трансфери за домакинствата. Съотношението „държавен дълг/БВП“ е намаляло от 33,2 % през 2022 г. до 31,2 % през 2023 г. и се очаква да възлиза на 32,0 % от БВП през 2024 г. и на 31,3 % от БВП през 2025 г. Рисковете за устойчивостта на дълга на Швеция в средносрочен план изглеждат малки, особено поради прогнозите, че държавният дълг ще намалее до около 22 % от БВП през 2034 г. Швеция има стабилна фискална рамка, която беше реформирана през 2019 г., като бяха запазени основните стълбове на предходната уредба и тя беше подсилена с нови елементи (като таван за дълга от 35 % от БВП).

Графика 76: Швеция — Салдо на държавния бюджет и държавен дълг (като процент от БВП)

(*) Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Източник: Евростат, Икономическа прогноза на Комисията от пролетта на 2024 г.

Швеция не изпълнява критерия за обменния курс. Шведската крона не участва в ERM II. Швеция поддържа режим на свободно плаващ обменен курс, при който централната банка извършва интервенции на валутния пазар. През 2022 г. и 2023 г. кроната възобнови тенденцията си на поевтиняване спрямо еврото в условията на колебливост, която доведе и до временни епизоди на поскъпване. От ноември 2021 г. до септември 2023 г. кроната се обезцени с около 15 % спрямо еврото и през септември 2023 г. достигна исторически най-ниската си стойност от 12 SEK/EUR. След това тя възстанови част от загубите си и през декември 2023 г. достигна средна стойност от 11,2 SEK/EUR. От началото на 2024 г. кроната отново се обезцени. По време на този епизод на отслабване 3-месечният спред STIBOR-Euribor нарасна от около 50 базисни пункта в края на 2021 г. до 110 базисни пункта през юли 2022 г., след което намалю до около 15 базисни пункта в началото на 2024 г. През 2022 г. той беше средно 66 базисни пункта, а през 2023 г. — 27 базисни пункта. През май 2024 г. спредът възлиза на около -2 базисни пункта, а обменният курс е 11,6 SEK/EUR, или с 10 % по-нисък спрямо еврото в сравнение с две години по-рано.

Швеция изпълнява критерия за конвергенция на дългосрочните лихвени проценти. Средният дългосрочен лихвен процент в Швеция през 12-те месеца преди май 2024 г. беше 2,5 %, което е доста под референтната стойност от 5,5 %. Дългосрочните лихвени проценти нараснаха значително през 2022 г. и 2023 г. в съответствие с тенденциите в еврозоната, отразявайки затягането на паричната политика и продължаващия инфлационен натиск. Дългосрочните лихвени проценти в Швеция се повишиха от 0,1 % в края на 2021 г. до 3,0 % през октомври 2023 г. В началото на 2024 г. те спаднаха до 2,2 %, след което леко се повишиха до 2,4 % през май 2024 г. Спредът спрямо германските референтни облигации беше нестабилен през 2022 г. и 2023 г. През май 2022 г. той достигна върхна точка от малко над 80 базисни пункта, а в края на 2022 г. намалю до леко отрицателни равнища. През май 2024 г. той бе -14 базисни пункта.

Комисията разгледа също така **допълнителни фактори**, включващи промените в платежния баланс, интеграцията на пазарите и институционалната среда. Външното салдо на Швеция (комбинираната текуща и капиталова сметка) остава с излишък от 5,5 % от БВП през 2022 г. и 6,8 % през 2023 г. Шведската икономика е добре интегрирана в икономиката на еврозоната в резултат на създадените връзки в областта на търговията и инвестициите. Резултатите на Швеция по подбрани показатели, свързани с институционалната среда, са по-добри от резултатите на повечето държави членки от еврозоната. Финансовият сектор в Швеция е силно развит и добре интегриран във финансовата система на еврозоната. Банките преобладават във финансовия сектор, но застрахователните и пенсионните фондове са неразделна част от него със значителен дял. Освен това Швеция има едни от най-развитите пазари на кредити и акции сред държавите — членки на ЕС, а пазарното финансиране е сред най-високите в ЕС. В контекста на процедурата при макроикономически дисбаланси Комисията заключи в своя Доклад за механизма за предупреждение за 2024 г., че по отношение на Швеция трябва да се извърши задълбочен преглед. Тя стигна до заключението, че в Швеция са налице макроикономически дисбаланси, свързани с пазара на недвижимите имоти и големия частен дълг. Уязвимостите са свързани с високите фиксирани цени на имотите и високата частна задлъжнялост. Освен това съществуват рискове от по-нататъшни корекции в оценките на търговските недвижими имоти.

Планът за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Швеция включва мерки за справяне с редица структурни предизвикателства в синхрон с други фондове на ЕС, включително фондовете на политиката на сближаване, за повишаване на конкурентоспособността и стимулиране на устойчивия растеж, както и за намаляване на териториалните и социалните различия в страната. Финансирането от МВУ предоставя на Швеция средства в размер на 3,4 млрд. евро за периода 2021—2026 г. Досега Швеция не е подавала искане за плащане. Изпълнението на шведския ПВУ се забавя значително.

В допълнение, по политиката на сближаване на Швеция се предоставят 1,7 млрд. евро за периода 2021—2027 г. Финансирането по линия на политиката на сближаване е насочено по-специално към допълнително подобряване на условията за научни изследвания и иновации, създаване на възможности за предприемачество и промишлена трансформация, както и към подкрепа на цифровизацията, интернационализацията и конкурентоспособността. Швеция е постигнала напредък в прилагането на политиката на сближаване, но предизвикателствата остават и продължават да съществуват различия между столичния регион и останалата част на страната.